

Med loven mot makta

Med loven mot makta

Juss-Buss førti år

Juss-Buss og Olaf Halvorsen Rønning (red.)

NOVUS FORLAG
OSLO 2011

© Novus AS 2011.

ISBN 978-82-7099-648-3

Omslag: Geir Røsset, Novus forlag

Trykk: Interface Media AS, Oslo.

Det må ikke kopieres fra denne boka i strid med åndsverkloven eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

Innholdsfortegnelse

Forord	7
Om å yte rettshjelp til utsatte; dilemmaer og muligheter	9
Av Camilla Lied	
Rettsliggjøringen i lys av rettsfjerne samfunnsborgeres rettshjelpsbehov	30
Av Knut Papendorf	
Jusstudentenes sosiale bakgrunn og yrkesplaner	43
Av Øyvind Grut, Mina Luhr og André Olsen	
Retorikk i rett og politikk	79
Av Hans Petter Graver	
En glemt og oversett grunnlovsparagraf med politisk betydning i dag? – Er merverdiavgiften på advokattjenester i strid med Grunnloven? ...	91
Av Arne Fliflet	
Hvordan jobbe rettspolitisk? Særlig om rettshjelpsorganisasjoners påvirkningspotensiale	102
Av Endre S. Refsdal og Kine S. Horsbøl	
Advokatforeningens aksjons- og prosedyregruppe i utlendingsrett – status etter 4 års drift	125
Av Arild Humlen og Jonas W. Myhre	
Eksperimentet NAV	156
Av Kristian Lislerud	
Oppsigelse på grunn av fengsling – risiko for fravær og skyldspørsmål	171
Av Jan Fougner	

Helsepersonells yrkesutøvelse og styringsrettens grenser	187
Av Jan Tormod Dege	
Om arbeidstakernes grunnleggende rettigheter og EU-retten som en hindring i bekjempelsen av sosial dumping i Norge.	198
Av Geir Høin	
Trenger vi en samboerlov?	226
Av Tone Sverdrup	
Ulovlig frihetsberøvelse	243
Av Juss-Buss-medarbeider BBB	
Mer av det som ikke virker	251
Av Nora Hallén	
Gir skremselsbilder av barne- og ungdomskriminalitet dårlige løsninger?	256
Av Sturla Falck	
De gode intensjoners tukthus – Fem teser om straffens idealer og fengselets realiteter fra et fangeperspektiv	276
Av Mikkel Haugerud	
Helsehjelp til pasienter i fengsel	299
Av Svein-Erik Ekeid og Kjetil Karlsen	
Hvilken rettspolitisk betydning bør kritikk fra CPT ha for norske regler om isolasjon ved varetektsfengsling?	326
Av Thomas Horn	
Tidsbestemte leieavtaler – en uthuling av leieboernes rettigheter	341
Av Anne Mette Hårdnes	
Bustadjussen gjennom førti år	355
Av Kåre Lilleholt	
Medarbeidere i Juss-Buss 1971–2011	364
Om forfatterne	375

Forord

Juss-Buss fyller førti år. Det må markeres. I god Juss-Buss-ånd feirer vi oss selv ved å invitere til fest. I tillegg synes vi markeringen må få noen faglige innslag. Det er viktig å bruke anledningen til å skaffe oppmerksomhet rundt kampsakene til Juss-Buss.

Etter førti år begynner Juss-Buss å bli en institusjon. Foregangspersonene Gunnar de Capua, Audun Edwardsen og Fridtjof Feydt skaffet den første bussen, og det første saksmottaket ble avholdt 24. september 1971. Siden den gang har Juss-Buss kommet en lang vei. Endringene har nok vært mange, men mange av arbeidsoppgavene og problemstillingene vi står overfor er fremdeles de samme. Dette gjenspeiler seg i rettsområdene vi arbeider med; det er i stor grad de samme som på søttitallet. Innvandringsrett, sosialrett, fengselsrett, husleierett og gjeldsrett er kjerneområdene for arbeidet vårt i dag som den gang. Innenfor disse rettsområdene ser vi fremdeles det store udekkede behovet for rettshjelp.

At utfordringene Juss-Buss står overfor fremdeles er de samme, innebærer ikke at arbeidet ikke har nyttet. Rettshjelp i tusenvis av enkeltsaker er kanskje den mest iøyenfallende samfunnsmessige påvirkningen, men det er langt ifra den eneste måten Juss-Buss har hatt betydning. Det rettspolitiske arbeidet har blitt vektlagt i stadig større grad, og vi ser at det er en av de arbeidsmåtene som er viktigst for å kunne hjelpe våre klienter med de reelle problemene sine. Forskningen som er foretatt i tilknytning til Juss-Buss har kanskje hatt en mindre direkte påvirkning på klientgruppens stilling, men har hatt en desto større indirekte virkning. Forskningen på disse områdene er avgjørende både for rettshjelpen vi yter i enkeltsaker og for det rettspolitiske arbeidet. Utdanningen av kritiske jurister, 886 så langt, skal heller ikke undervurderes. Ett år på bussen har vekket engasjementet hos mange jusstudenter, som har tatt dette med seg i sitt videre yrkesliv. Slik vil det forhåpentligvis fortsette å være. Men selv om vi har fått påvirket samfunnet er det allikevel ingen tvil om at det ennå er langt igjen til Juss-Buss er overflødig. Juss-Buss trengs fremdeles.

Vi håper denne boken vil være til nytte i det videre arbeidet på bussen, og andre som arbeider innen de samme fagfeltene som oss. Artikkene er valgt ut for å øke kunnskapen på områder som er viktige for Juss-Buss, men som vi ser det er lite kunnskap om i dag. Alle de fire hovedmålsetningene til Juss-Buss – rettshjelp, rettspolitikk, forskning, og utdanning – er representert. Flere av artiklene tar for seg temaer av stor praktisk betydning innen feltene Juss-Buss arbeider med til daglig, og vil ha betydning for det praktiske rettshjelpsarbeidet. Artikkene om rettspolitikk gir viktige

bidrag til å forstå både rettspolitikk fra et teoretisk perspektiv og hvordan man praktisk kan arbeide rettspolitisk. Mange av artiklene tar også for seg konkrete og aktuelle rettspolitiske temaer, og vi håper disse bidragene vil være med på å påvirke den politiske debatten videre. Enkelte av artiklene er basert på aktuell forskning, og bidrar med ny kunnskap om fagområdet. I tillegg vil mange av artiklene være viktige i den videre utdanningen av kritiske jurister.

Vi vil først og fremst takke alle forfatterne for gode og viktige bidrag. Vi vil videre takke Novus forlag, som har gjort en kjempejobb på den korte tiden de har hatt til rådighet. Tilslutt vil vi takke de som har støttet prosjektet økonomisk, spesielt Fritt Ord.

Redaksjonen har bestått av Mathias Bjornes, Asgeir Grongstad, Kristine Hagtvedt Holte, Trygve Harlem Losnedahl, Ylva Marrable, Andreas Mathiesen, Elise Gjedde Metz, Caroline Natland, Vegard Nymoen, Kristin Pettersen, Benedicte Prøis, Marianne Reinertsen og Kjersti Terjesen, og ble ledet av Olaf Rønning.